

JERÓNIMO NADAL

Exhortationes Colonienses (1567)

MHSI, Roma 1962, pp. 775-800 (= MHSI 90)

Paolo Monaco sj – www.raggionline.com

CAPUT I - DE SOCIETATIS INSTITUTO

1. Initium Societatis. - 2. Non est novum institutum religionum. - 3. Ignatii vocatio. - 4-5. Eius conversio. - 6. Via paenitentiae. - 7. Tentaiones. - 8. Eximia illustratio. - 9. Conscribit Exercitia, venit Hierosolymam, studiis dat operam. - 10-11. Ignatii probationes et Societatis confirmationes usque ad Consilium Tridentinum.

[1] Initium Societatis est gratia, bonitas et voluntas Dei, quod vocaverit P. Ignatium, *et per illum Societatem*.

[2] Non est autem novum institutum religionis neque inusitatum. Iam enim a mundi initio fuerunt religiosi, omnique aetate vocavit Deus aliquos ad religiose vivendum. Ante diluvium *fuit Adam, Abel, Enos¹, Enoch², Noë, erat natio filiorum Dei³*; post erat Abraham, Melchisedech, *illius familia, huius mystae; Iacob, Isaac, Moses, prophetae, levitae, nazaraei⁴, rechabatae⁵, filii prophetarum⁶, quos Hieronymus appellat monachos. Et hi quidem omnes eam religiosi instituti partem observarunt, quam dispensatio temporum et eorum vocatio et vitae status requirebant*. Postea venit Christus qui consuluit statum religionis, promisitque se singularem gratiam daturum iis, qui ipsum hoc modo sequerentur. Institutum igitur nostrum autorem habuit Christum.

[3] Quod fecit Deus in aliis institutis, etiam hic: ut semper unum primum vocaret. Vocat vero tales primarios viros oportuno tempore et commodo; sicut Dominicum et Franciscum eo tempore cum essent multi haeretici. Adversus *enim* haereticos *albigenses* 12 annos concionatus est D. Dominicus, antequam eius Ordo approbaretur. Similiter in omnibus fere provinciis pullulaverant haereses aliae, adversus quas S. Francisci Ordo et D. Dominici egregie pugnaverunt. Sic et P. N. Ignatium eodem *fere* anno vocavit, quo reliquit cuculluam Lutherus et *nepharis* nuptias contraxit; eodem scilicet anno 22 edidit pestilentissimos libros in Pathmo sua. Unde intelligere possumus peculiariter excitatam Societatem ad iuvandam Ecclesiam in Germania, tum in India, etc. Eodem itaque anno, quo fuit Lutherus a daemone vocatus, Pater *Ignatius* a Deo.

[4] Nunc de modo quo fuit P. Ignatius vocatus agamus. In cuius actis tota vita Societatis continetur *ut in principiis et exprimitur*. Erat igitur P. *Ignatius vir nobilis et militaris, virtute civili atque morali praeditus*. Nihil minus cogitabat quam de pietate, *praesertim de religione. Quum autem oppugnaretur quaedam arx in Hispania et esset P. Ignatius inter primos propugnatores fortissimeque pugnaret, missili globo alterum est ei confractum crus, alterum gravissime vulneratum. Ex quibus vulneribus, quum periculose admodum decumberet, eventi ut in pervigilio S. Petri et Pauli medicorum hoc esset pronosticon: si ad mediam noctem non melius habeat, deploratus est; sin melius, brevi sanandus. Melius habuit, brevi est sanatus*.

¹ Gn 4, 26.

² Gn 5, 18.22.24; Ec 49, 16; Eb 11, 5; Ap 11, 3ss.

³ Gn 6, 2.

⁴ Nm 6, 1-21; Gdc 13, 5; 1Re 1, 11.

⁵ Cfr. Ger 35.

⁶ Cfr. 2 Cro 2, 3.7.15; 4,38; 5, 22; 6, 1; 9, 1.

[5] Hic vero, quum ocii [im]patiens petiit librum prophanum, quales solet legere, is repertus domi non est. Huius loco illi exhibuerunt duos, alterum Vitam Christi ex Chartusiano, et librum qui Flos Sanctorum inscribitur, ubi narrantur gesta Sanctorum, utrumque hispanice, nal latine nesciebat. Hos libros quum legeret, coepit agitari in animo variis cogitationibus, et partim agebatur animus eius ad vanitates mundi sectandas, partim cogitabat de arcta via et Christi ac Sanctorum imitatione. Tum subibat affectus: «Hoc fecit Franciscus? cur non et ego?». Discrimen tamen inter utramque cogitationem contrarium erat: quod prior cogitatio nihil adferebat consolationis, tandem scilicet contraria, etc.; posterior vero plurimum roboris, laetitiae, consolationis. Inde collegit hanc esse spiritus Domini, illam vero daemonis, et cogitavit: «Haec est vocatio Dei». Atque haec fuit prima motio animi eius ad religionem: ut in vita imitaretur et sequeretur Christum et Sanctos, mundo vero renuntiaret. Eodem modo nos ad Societatem fere ducimur, cogitando miserias mundi, et pericula, etc.; iocunditatem vero et fructum, etc.; qui in sequendo Christo positus est.

[6] Deinde cogitavit quod vellet, *in hac ratione vitae*, id quod praestantius esset, sequi. Idem observatur in omnibus a Patribus Societatis, scilicet, quod optima quaeque in paupertate, in obedientia, etc. sequimur ex instituto. Tertio *inchoavit facere quod putavit esse optimum, quod eo quidem tempore erat optimum*. Cogitavit igitur facere poenitentiam; atque illam poenitentiam cogitabat facere, quae *esset severissima*. Primum reliquit vestes suas; consecravit sua arma D. Virgini in Monte Serrato. In nocte Annuntiationis fecit confessionem generalem; audivit missam, communicavit, et induit saccum. Ieiunavit deinde in pane et aqua. Dominico die bibebat parum vini, si dabatur. Flagellabat se septies quotidie; septem horas dabat orationi; octavo quoque die communicabat; omnia officia ecclesiastica audiebat.

[7] Secuta est tentatio duplex. Primo *scrupulorum* de nunquam rite facta confessione, quibus fere adigebatur ad desperationem. *Tandem* cogitavit se non commesturum et bibiturum donec relinquerent eum; quod fecit ab ultima communione, usque ad sequentem septimanam *per 8 integros dies*. Hic de confessario, etc. Altera tentatio erat spectrum illud daemoniacum; vox quod 60 annis esset victurus, etc. Unde colligebat esse daemonem, qui solet bene incipere cum consolatione, se desinit inobedientiam, superbiam, etc. Hactenus prima hebdomada Exercitiorum, quae est de agenda poenitentia. Sequitur nunc de oratione, contemplatione, consolatione, visionibus, quas habuit. Omnia mysteria fidei intellexit, et singula fere videt.

[8] Hic de sacello D. Pauli ad flumen, ubi fuit supra se levatus, ita ut aperirentur sibi omnia rerum principia. In quo raptu videtur totius Societatis cognitionem accepisse, quia solebat dicere: «Ego me refero ad Manresam», quando quaerebatur quare hoc aut illud ita institueret. Atque illud donum *dicebat* omnia quae acceperat dona excellere⁷.

[9] Hactenus versatus est quasi in probatione *Exercitiorum*, atque tunc quidem temporis conscripsit Exercitia. Nunc sequebatur ut peregrinetur, inserviret in nosodochiis, *doceret doctrinam christianam; et docuit quidem doctrinam christianam statim post illustrationem. Peregrinatus Hiersolymam; vixit in hospitalibus et inservivit*. Reversus Hierosolyma, quia non licuit ei *ibi* manere, adiecit animum ad studia. Comperit enim, etiamsi *quis magnis* donis esset illustratus, tamen ea non fore utilia, nisi haberet *doctrinam adquisitam et versatam in Ecclesia et docendi auctoritatem, nec receptum iri huius doctrinam*. Venit Barchinonam *in Hispaniam citeriorem*, ubi studuit *Grammaticae* 2 annos, Complutum

⁷ Cfr. *Memoriale* n. 137: *F. Narr.* I, 610. Natalis etiam alias alludit ad hanc praeacognitionem rationis vitae Societatis in aliquibus. Cfr. *Annot. In Examen*, n. 91; *Dialog. II*, n. 8, annot. 57. «Alias vero cum de instituti ratione rogaretur, solebat causam referre ad eximiam illam mentis illustrationem, quam ipsi Deus gratificatus est manresae, de qua alias dixi; quasi illic omnia accepisset a Domino, quasi in spiritu quodam sapientiae architectonico». Scholia pp. 134-135. Cfr. tamen *Dialog. II*, n. 17: «deducebatur quo nesciebat suaviter, nec enim de Ordinis institutione tunc [Lutetiae] cogitabat».

deinde. Ibi fuit in carcerem coniectus. Hinc Salmanticam venit, et ibi in carcerem coniectus. Semper tamen fuit confirmata eius vita et doctrina. Sic tentari etiam solet qui primum venit ad Societatem. Venit Lutetiam ad consummanda sua studia, quibus dedit 8 annos, quibus nactus est per Exercitia 9 socios. Hinc Venetia primum, omnes dein Romam. De 3 difficultatibus quas in studiis passus est, quibus providit, etc.

[10] Tria *item* aliquando dixit se desiderare: primum, ut Societas approbaretur; 2, ut probarentur Exercitia a Sede Apostolica; 3, ut ederentur Constitutiones. Lodovicus Gonzales scripsit quas persecutiones passus sit, ex eius ore, cum permotus esset a P. Natali, ut, sicut S. Franciscus, ita etiam ipse aliquid suis, loco testamenti, relinqueret. Itaque persecutionem passus est non solum in Hispania, sed etiam Lutetiae, Venetiis, Romae. Quibus persecutionibus magis claruit innocentia Societatis. Hic de formula instituti per Contarenum oblata. Item de responso Pontificis: «Spiritus Dei est hic». Idem patet ex diplomatibus eius et Iulii Pontificis. Hactenus de probatione Patris.

[11] Nunc de probatione instituti. Prima probatio instituti fuit, quod Cardinali inimico pluralitatis religionum tradiderit formulam instituti P. Ignatius iussu Pontificis. Hic de 3000 missarum; de mutatione animi Cardinalis. Secunda probatio, quod non possent admitti nisi 60. Sic ab anno 40 probabatur, usque ad annum 43. Tertia usque ad annum 50, quia nondum habebamus Coadiutores. Plena igitur approbatio anno 50 a Iulio 3 facta est. Ultimo in Concilio Tridentino.

CAPUT II - DE FINE ET MEDIIS

§ I. DE FINE. - 12. Finis Societatis ad salutem animarum. - 13. Perfectio finis ex caritate in Deum. - 14. Salus et perfectio proximi quaerenda.

§ II. DE MEDIIS. - 15-16. Media sunt ministeria omnia simplicium sacerdotum. - 17. Conciones. - 18. Lectiones sacrae. Collegia. - 19. Quodcumque verbi Dei ministerium. - 20. Morituris adesse; confessiones audire; disputare vel scribere contra haereticos. - 21. Exercitia spiritualia. - 22. Docere doctrinam christianam. - 23. Administratio sacramentorum, duorum praecipue. - 24. Gratia est ad haec.

§ III. DE MEDITATIONIBUS VOCATIONEM REPRaesentantibus. - 25-26. Exercitium Regis. - 27. Exercitium de Vexillis. - 28. Summa vocationis nostrae oratione dominica comprehenditur.

§ I - DE FINE

[12] Breviter: instituta est Societas ad salutem animarum. Colligitur autem primo ex confirmationibus seu diplomatibus⁸; 2° ex primo capite Examinis; 3° ex Constitutionibus.

[13] Perfectissimus finis est, ut ad charitatem Dei referamus omnia, sive ad maiorem Dei gloriam. Hoc patet ex omnibus Constitutionibus. Alii faciunt ad gloriam Dei omnia, sed nos ad maiorem. Atque est ut flamma quaedam.

[14] Secundus, ut iuvenus proximus, quales quales sint, ut infideles, haeretici, schismatici, christiani, ut patet ex diplomate. Est enim instituta primo ad fidei defensionem, quae est difficillima pars ac prima; 2°, ad propagationem fidei; 3°, ut fideles iuvenus. Non enim instituta est Societas ad utilitatem nostri, sed potius aliorum; alioqui enim non fuisset instituta. Nam supficiebant aliae religiones ad perfectionem propriam promovendam. Proinde dicitur in primo capite Examinis: Finis est non solum saluti et perfectioni propriarum animarum, cum divina gratia vacare, sed cum eadem impense in salutem et perfectionem proximorum incumbere⁹. Ubi per proximum intelligimus omnes qui possunt ad salutem pertinere. Per perfectionem intelligimus: quicquid ultra praeceptum faciunt et ultra quam obligantur. Hic de peculiari gratia Societatis, quemadmodum et reliquae religiones habent suam.

§ II - DE MEDIIS

[15] Media quibus iuvenus proximos sunt amplissima. Ministeria omnia simplicium sacerdotum nostra sunt; neque nobis conveniunt ex privilegio, sed ex instituto et gratia Societatis, quae primo locum habuit in P. Ignatio. Oblataque sunt haec media a P. Ignatio et primis sociis S. Pontifici.

[16] Nostra media non sunt omnia ministeria episcoporum. Nam sacramentum ordinis et confirmationis non possumus administrare; item eorum iurisdictionem nos non habemus.

[17] Sed opficia potiora eorum nostra sunt, ut praedicare verbum Dei; quod est non solum verbum Dei exponere, sed ita etiam, ut simul apfectus moveantur audientium, simul terreantur pertinaces et obstinati. Concionator Societatis dicitur esse talis, ut ipsum primo moveat res, deinde ipse moveat alios. Debet esse diditus orationi, spiritui, etc. Sicut S. Patres.

⁸ *Regimini militantis*, n.3; *Exposcit debitum*, n. 3: MI, *Constit.* I, 26, 376.

⁹ *Examen* c. 1, n. 2.

[18] Secundum, lectiones sacrae, quae non requirunt illam industriam, sed satis est si plane exponantur. Cuiusmodi sunt, qui non habent donum concionandi. Imo etiam movet saepe, si aperte dicat. Huic ministerio coniunctae sunt lectiones prophanae. Nam initio non erant collegia, in quibus prophana docerentur. Primum enim anno 48 fuit primum collegium factum in Sicilia, Messanum. Referuntur autem haec prophana ad sacra. Mens autem fuit P. Ignatii, ut ea occasione instituerentur studiosi in bonis moribus. Ergo per accidens, et quatenus ad pietatem referentur, prophana tractantur.

[19] Tertium, quodcunque verbi Dei ministerium. Cuiusmodi primo est colloquium spirituale et consuetudo spiritualis. Qua in re plurimum valuit P. Faber, etiam testimonio P. Ignatii. Ut concionator multitudini concionatur et seminat, ita confessarii, et illi qui versantur cum hominibus, colligunt. Duo sunt observanda in colloquiis. Primo ut cognoscas illius ingenium, cum quo versaris, ut tanto facilius in eius animum te insinues, ne sis illi gravis aut molestus. Secundo, non statim incipiendum a rebus spiritualibus; sed incipiendum ex re tua et re illius, et redi ad rem tuam, dicebat P. Ignatius. Sic cum milite de bello loquendum; et pedetentim arripienda occasio, ex iis quae narrat, dicendi de morte. Idem iudicium est de mercatura cum mercatoribus, de agricultura cum rusticis, etc. P. Ignatius, quando vocabatur ad prandium, primo auscultabat, et inde occasionem captabat. Tertio, si videas te nihil proficere cum illo, loqueris de morte, de iudicio, etc.; ut vel convertatur, vel non revertatur amplius. Idem consulebat P. Ignatius novitii, ut cum amicis, a quibus interpellantur, ita agerent. Si tantum laborem impendant mercatores in congerendis pecuniis, nonne et nos impendemus omnem industriam in inveniendis rationibus pro lucro animarum?

[20] Secundum verbi Dei ministerium est morituris adesse, quod praeclarum et fructuosum est. Tertium audire confessionem et emollire cor peccatoris atque movere per verbum Dei. Nec est difficile habere efficaciam verbi Dei in audiendis confessionibus, quia est ex vi sacramenti quicquid ibi fit. Quartum disputare vel scribere contra haereticos. In hunc finem tam saepe mittuntur nostro cum Legatis, theses eduntur et libri.

[21] Quintum exercitia spiritualia tradere, id est, docere homines orare, sicut petebant Apostoli: «Domine, doce nos orare»¹⁰. Illa vero vocamus Exercitia quae P. Ignatius fecit, et confirmata sunt a Sede Apostolica, Inquisitoribus, etc. Quod magnum est privilegium et rarum in Ecclesia. Ecclesia approbat orationes, quae fiunt in Ecclesia; ita et haec. De Exercitiis dicebat P. Ignatius, quod nullum esset efficacius medium. Nam per ea vocavit suos socios. Romae per Exercitia amicos sibi fecit Societas episcopos et cardinales. Multi alii Patres adducti sunt. Item totus animus mutatur in Exercitiis, ut saepe homines migrari satis non potuerint subitam hominum mutationem. Efficaciam illam habent quia docent modum praeparandi se ad suscipiendum verbum Dei et Evangelium: «Poenitentiam agite, appropinquavit enim regnum Dei»¹¹.

[22] Sextum docere doctrinam christianam; quia omnia directe facimus contra Lutheranos: sicut ergo illi doctrinam diabolicam adeo diligenter inculcant, ita nos christianam. Tanti fit in Societate hoc ministerium, ut adhibeatur in voto solenni; non quod sit quartum votum, sed ne negligatur. In Hispania tintinabulo convocantur pueri, et in India, et fit summus fructus.

[23] Septimum administratio sacramentorum, duorum praecipue. Nam alia 3 possemus administrare, sed non facimus; quia malumus hierarchiam ecclesiasticam conservare et iuvare, quam impedire. Nam parochi hoc est officium, ut sciat quando sui sint facti christiani, quando egrediantur mundum [sic] et quando matrimonium contrahant. 2°, non est necessitas tanta, nam facile habentur ministri pro illis sacramentis. Haec duo ad interius forum pertinent. Singulis tamen annis debent semel communicare apud parochiam in pascate, et in fine vitae. In necessitate extrema possumus omnia sacramenta ministrare. Item illa duo sacramenta potissimum spectant ad finem Societatis: salus

¹⁰ Lc 11, 1.

¹¹ Cfr. Mt 4, 17; Mc 1, 15:

proximi procurata per confessionem, perfectio per communionem. Ex his patet quam apostolica sint ministeria Societatis.

Postremo, opera misericordiae, carcerum et xenodochiorum visitatio.

[24] Ad haec media exequenda et amplissimum finem Societatis consequendam, dedit Deus amplissimum audiatorium, gratiam suam; cui cooperari debemus suaviter.

§ III - DE EXERCITIIS VEL MEDITATIONIBUS AD NOSTRUM FINEM CONDUCENTIBUS ET VOCATIONEM REPRÆSENTANTIBUS

[25] Sunt duo primaria exercitia: alterum Regis temporalis, alterum Vexillorum; quibus duobus exercitiis tum vocationem, tum executionem † vocationis † complexus est P. Ignatius.

[26] Prius simili potest intelligi: si rex convocaret omnes subditos ad bellum, et subditi conferrent operas usa, quibus polliceretur post victoriam se remuneraturum. Ita Christus bellum gessit in morte sua adversus daemonem, quem et vicit una cum peccato. Nunc persequitur per Ecclesiam reliquias huius belli; ad quod omnes vocavit. Nos autem obtulimus, non solum velle nos pro nobis pugnare, sed etiam stare in acie, illum sequi, omnia facere quae possimus. Atque hoc concluditur in votis nostris. Item hoc desiderium habent qui nondum voverunt. Item haec est vocatio nostras. Sumus enim vocati ad bellum contra omnia quae sunt contraria Deo. Hic ducem ante oculos habere debemus, scilicet Christum. Atque id fuit ostensum P. Ignatio, cum Romam proficisceretur. Vidit enim Deum asserere se inservitum Christi ferentis crucem, atque dicere. «Ego vobiscum ero», etc. Eadem est etiam vocatio nostra, ut serviamus Christo ferenti crucem, non in se, sed in Ecclesia: quia passiones et persecutiones Ecclesiae ipse Christus sibi imputat¹².

[27] Secundum est de Vexillis. Bellum gerimus, incursiones faciendae in hostes, etc. Considerabimus daemonem ex permissione Dei defendere malos et gerere etiam bellum; qui etiam daemones ad se vocata et mittit ad diversas partes orbis, ut adversentur Deo et promoveant peccatum. Vexillum eius est in Babylone situm, id est, in infinito errore, confusione, atque adeo in inferno. Christi vexillum est Hierosolymis, id est, in visione pacis, in coelo, in gloria eterna, in infinita potentia. Quotidie currendum nobis est ad vexillum Christi; quod fit cum facimus obedientiam et arripimus ab Eo praemium, atque ita obediendo ad finem nostrum contendimus.

[28] Summa vocationis nostrae oratione dominica comprehenditur. Primum enim est in vocatione nostra omnia relinquere, quod significamus cum dicimus: Pater noster, qui es in coelis. Ergo meum nihil est hic. 2. Honor Dei. Unde sanctificetur nomen tuum: ut omnia fiant ad maiorem gloriam Dei et nominis sui. 3. Adveniat regnum tuum: ut Deus regnet in nobis et proximis. Ubi significatur prior pars finis nostri, quod debeamus incumbere in salutem et perfectionem propria et proximi. 4. Fiat voluntas, etc.: petimus ut perfecte obediamus Deo; item ut fiant efficacia omnia media, quae nobis collata sunt ad finem. 5. Panem nostrum, etc.: ubi confirmamus paupertatem nostram. Item petimus fructum ex sacrificio et sacramento, ut sit efficax in nobis et per nostrum ministerium in aliis. 6. Et dimitte, etc.: quaerimus quod quotidie facimus, scilicet ut examinemus conscientiam nostram, et ut efficax sit sacramentum poenitentiae in nobis et aliis. 7. Et ne nos, etc.: ut auferatur a nobis omnis passio mala. Item liberari petimus a tentationibus, praecipue contra castitatem. 8. Sed libera nos a malo: a daemone petimus liberari. Item ut ea quae nos perturbant non impediunt Dei servitium, etc. Amen, scilicet, vere. Omnes sancti orant: Amen; et confirmant, si bene oramus.

¹² Cfr. At 9, 4.

CAPUT III- DE CAUSIS AD FINEM CONSEQUENDUM ADIUVANTIBUS

§ I. VOTA QUAE IUVENT AD HUNC FINEM. - 29. Finis est caritas, consilia sunt media. - 30. Cur virtutes, quae Christus consuluit, spectent ad perfectionem. - 31. Cur vota consiliorum ducant ad perfectionem. - 32. In votis est quaedam similitudo ad confirmationem in gratia. - 33. Commoda votorum. - 34. Ratio triplex virtutum: laicorum, clericorum, religiosorum.

§ II. PAUPERTAS. - 35. Consilia Christi de paupertate. - 36. S. Ignatius illam defendit, externam et internam, scilicet, contra ambitionem. Vota de hac re. - 37. Omnes habent eundem usum paupertatis, sed varia est de ea obligatio in Societate. - 38-39. Perfectio paupertatis non accipiendi stipendia nec eleemosynas pro ministeriis. Exemplum P. Laínez. - 40. Usus et affectus paupertatis. Exemplum Claudii Jaii. - 41. Paupertas in novitiis. - 42. In scholasticis cum votis. - 43. In professis et coadiutoribus formatis. - 44. Bona collegiorum.

§ III. CASTITAS. - 45. Castitas angelica. - 46. Gradus in castitate. - 47-48. Praesidia ad castitatem.

§ IV. OBOEDIENTIA. - 49. Laus huius virtutis ex Ignatio et gradus in ea. - 50. Tria principia ad oboedientiam: ex providentia Dei, ex vocatione, ex praesentia Christi in superiore. - 51. Oboedientia intellectus. - 52. Oboedientia caeca. - 53. Oboediendum in omnibus ubi non est peccatum.

§ I - VOTA QUAE IUVENT AD HUNC FINEM

[29] Status religionis constat votis. Non est finis noster castitas, paupertas et obedientia, sed caritas et eius perfectio, vel maior gloria Dei et caritas proximi. Paupertas etc. sunt media. Sunt diversa haec: votum (quod est obligatio) et virtutes. Prosunt hae virtutes ad consequendam perfectionem; vota referuntur ad virtutes. Primum igitur dicamus de virtutibus.

[30] Virtutes illae spectant ad perfectionem consequendam, autoritate Christi, qui consuluit¹³. Iuvent ad amandum Deum ex toto corde, ex tota anima, etc.¹⁴, perfecte. Nam oportet te liberum esse ab iis quae impediunt et divertunt animum tuum, ut habeas libertatem spiritus. Impediunt autem sollicitudo huius saeculi, divitiae, parentes, honores, affectus humani. Ex consilio Christi et eius gratia ista reiicere potes. Utere itaque paupertate, quam ipse suasit. Impedit turbulentia carnis? Consule Christum; amplectere eius consilio castitatem. Impedit proprietate sensus et propriae voluntatis libertas? Da te obedientiae. Iam te nihil impedit. Eris enim liber a mundo, a carne et impedimento tui ipsius.

[31] Ducunt etiam vota ad perfectionem et ad confirmationem status religionis, id est, eius status quo quis se profitetur tendere ad perfectionem. Tres istae virtutes sunt humanae; obiectum est etiam res humana. Si volumus eas consummare, addamus quod eas promoveat ad statum excellentiorem, adiungamus vota et actum religionis. Facimus enim per vota ut sint illi actus religionis, qui antea non erant, et referuntur in Deum. Esto: Socrates pauper fuit, quiareliquit omnia quae possidebat et exspectabat, sed non fuit virtutis consummatio, quia adhuc aliquid habebat, nempe, quod posset habere. Illam facultatem non dimisit. Per votum fit ut facultatem relinquamus. Imperfecta est ergo paupertas, sine hac accessine. Simile iudicium est de castitate et obedientia, quia praeter actum relinquuntur etiam facultas habendi.

[32] Dicimus confirmatos fuisse Apostolos in bono ut non peccarent, id est, ut Dominus non amplius concurreret ad actum peccati. Per vota non consequimur hanc confirmationem, quia adhuc possumus peccare; sed quadam similitudine et spe videmur ad eam confirmationem accedere. Quando voveo, obligo me huic gratiae et vocationi, quod nullo pacto eam deserere velim, propter amorem Dei. An igitur deseret me gratia? Virtus illa dat mihi iam animum, quod possim perseverare. Ligo igitur me,

¹³ Mt 19, 12.21.

¹⁴ Cfr. Mt 22, 37.

ne deserat me gratia illa. Haec obstrictio ad illam gratiam facit saepissime ut homo non amplius peccet mortaliter.

[33] Utilitas votorum sic intelligitur. Cogitetur homo malus, qui ita se obstrinxerit vitiis et cupiditatibus, ut videatur sibi non aliter posse quam peccare. Iste derelinquitur a Deo. Ita contra qui sic vult esse coniunctus cum Deo, ut omnia ei dat; huic nihili videbitur esse difficile, nihil non facile in servitio Dei. Cum obedimus, cum casti sumus, etc., levatur mens nostra supra nos. Qui non habent vota, in hoc debent gaudere quod habeant hoc propositum.

[34] Ratio virtutum est triplex, sicut est triplex status in Ecclesia; laicorum, clericorum, religiosorum. Omnes illi status debent exercere virtutes; sed in uno districtior requiritur observatio virtutum, quam in alio. Religiosi utuntur virtutibus districtius, quia ex vocatione et proposito suo debent implere perfectionem; maxime tamen Societatis. In aliis religionibus sunt aliae et aliae virtutum proprietates. Habemus nos obedientiam, habent et illi; sed peculiare nescio quid habet obedientia Societatis, propter singularem gratiam vocationis, finem peculiarem, institutionem peculiarem.

§ II - PAUPERTAS

[35] P. Ignatius non tantum laudavit eam in Constitutionibus, sed etiam defendit, propugnavit semper¹⁵. Christus consuluit relinquere omnia¹⁶, etc., spiritu. «Beati pauperes spiritu»¹⁷, Christi scilicet, qui dixit: «Vade, vende omnia»¹⁸. Ita laudat, ut substituat regnum coelorum, omnia habere, pro nihil habere. Potest, et vult, et promittit; ut intelligamus res has esse nihil. Vult nos vivere in coelestibus et ut angelos. «Ecce nos reliquimus, aiunt illi, omnia»¹⁹, quia animuni omnia habendi [reliquerunt].

[36] Pater Ignatius vocat paupertatem matrem religiosorum²⁰, quia generat religionem. Unde B. Dionysius Areopagita tantopere commendat renunciationem²¹. Inde scilicet augmentum perfectionis continuae. Item vocat munitionem et propugnaculum religionis²². Ideo cavendum, inquit, ne debilitetur per relaxationes vel interpretationes²³. Unde voluit edi votum de non consentiendo in relaxatione paupertatis, nisi arctiorem velit reddere²⁴. Imo esset peccatum mortale, si quis vellet ea de re tractare in congregatione generali, quia est contra votum. Est praeterea praecclusa ianua ambitioni. Vovent enim se non recepturos dignitatem, nisi cogantur sub poena peccati²⁵ mortalis. Item non acturos ut promoveantur ad aliquem gradum in Societate. Est ista paupertas interna, scilicet humilitas. Utraque igitur paupertas munita est in Societate.

[37] Est una in omnibus, quoad exercitium, paupertas Societatis. Qui vult probari, vivet sub obedientia Societatis; atque illa in hoc consistit, ut omnes habeant eundem usum paupertatis: ut unus dormit, edit, ita et alius; nisi propter necessitatem, quae aestimatur a Societate et superiore. Varia interim est obligatio, in diversis classibus Societatis²⁶.

¹⁵ *Constit.* p. 3, c. 1, n. 25, V; p. 6, c. 2, n. 1; p. 10, n. 5; cf. *Examen* c. 1, n. 3; c. 4, 1, 2.

¹⁶ Mt 19, 21. 27; Mc 10, 29.

¹⁷ Mt 5, 3.

¹⁸ Mt 19, 21.

¹⁹ Mt 19, 27.

²⁰ Cfr. *Constit.* p. 3, c. 1, n. 25.

²¹ Cfr. *De eccles. herar.* c. 6: MG 3, 533; *Exh. 9 Conim.* n. 1, p. 104; *Exh. 7 Compl.* n. 141.

²² *Constit.* p. 10, n. 5.

²³ *Constit.* p. 6, c. 2, n. 1.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Constit.* p. 10, 11. 6; Congreg. gener. 1^a, decret. 102: *Instit.* S. I. II, 180.

²⁶ Cfr. *Exh. 13 Conim.* n. 4-12, p. 140-144; *Exh. 9 Compl.* n. 185, 188; *Exh. 10 Compl.* n. 189; *Dial. II*, n. 71, 76-81.

[38] Vide perfectionem paupertatis nostrae. Qui ministrant spiritualia, possunt capere temporalia 3 modis. Primo, habentes rationem spiritualium; et est simonia. Secundo, honeste, ut vivant ex altari²⁷, idque sine contractu et omni specie simoniae. Sic parochus debentur temporalia. Gratis ipse ministrat, et interim illi tenentur subditi ministrare temporalia. 3°, etiam honeste, dum scilicet accipiunt nomine eleemosynae; ut faciunt franciscani et religiosi. Societas, ut tendat ad perfectionem paupertatis, nullo istorum modorum utitur; sicut S. Paulus qui dicebat: «Absit a me ut gloriari meam quis evacuet»²⁸. Ideo hoc voluit P. Ignatius, quia pertinet ad gloriam Dei maiorem, item ad maiorem aedificationem proximi, et ob libertatem spirituale in omnibus inserviendi²⁹.

[39] Collegia instituta, ut vivant simpliciter ex eleemosynis perpetuis³⁰. Professi non habent nisi stipem quotidianam³¹ nec possunt pro stipendio quicquam nec pro eleemosyna accipere³². Sed aliud est accipere eleemosynam simpliciter, aliud ratione ministerii. Ut P. Laynes, cum fuisset concionatus Florentiae per totam quadragesimam, noluit pecuniam quae illi dabatur accipere, quia referebatur ad ministerium. Accipiantur eleemosynae simpliciter, non quatenus referuntur ad ministerium et operationes nostras.

[40] Huc pertinet quod non debeat haberi scrinium clausum, aut ianua clausa³³, id est, nihil tanquam proprium habendum³⁴. Affectus notatur. Exemplum de S. Gregorio, qui non erat tantum affectus ad omnes illas divitias, quantum religiosus quidam ad felem. Affectus noster figendus in bona spiritualia et Deum. Item debemus desiderare paupertatis effectus³⁵, et gaudere in vestibus detritis, etc.; ut ostendamus nos non affici ad ista, etc.; ut abhorreamus a vana gloria et ambitione, et amemus esse viles et abiecti. Vestis Christi, inquit P. Ignatius P. Natali, est quod habetur in regula de amore contemptus³⁶. «Vidimus eum despectum et novissimum virorum»³⁷. Sit nobis gratissima cogitatio humilitas Christi. «Discite a me, quia mitis sum et humilis corde»³⁸. Claudius Jaius, petens eleemosynam, accepit aureum coronatum; quem ubi, posteaquam discessit, vidisset, reversus est et restituit homini, quia putabat eum opinione falsum; sed ille dixit: se tantum voluisse dare.

[41] Novitiorum paupertas, quoad usum et exercitium, eadem est cum paupertate professorum. Nullam habet novitius obligationem voti, sed tantum propositum habet et voluntatem observandi ea omnia. Uncle etiam meretur poenitentias, si aliquid faciat contra paupertatem. Interim tamen habet aliquam obligationem, videlicet de bonis distribuendis aut disponendis, quandocumque post annum iubetur a superiore³⁹. Interim distributio ita fit, ut quod melius est in ea distributione fiat: quia nihil aliud potest ei praecipere superior, quam ut det pauperibus. Si velit relinquere amicis, interponit se Societas, et praecipit illi ut non det illis nisi sint pauperes⁴⁰.

²⁷ Cfr. 1 Cor. 9, 13.

²⁸ Cfr. 1 Cor. 9, 15.

²⁹ De tota hac quaestione gratuitatis ministeriorum, uberius loquitur in *Annot. in Examen*, n. 42-45, 176-183, 191-195; *Exh. 13 Conim.* n. 16-17; *Exh. 9 Compl.* n. 186; *Dialog. II*, n. 82.

³⁰ *Exposcit debitum*, n. 5; *MI, Constit. I*, 379-380; *Examen c. 1*, n. 4; *Constit.* p. 4, c. 2, n. 5; p. 6, c. 2, A.

³¹ Cfr. *Regimini militantis*, n. 6; *MI, Const. I*, 29; *Exposcit debitum*, n. 52 *MI, Constit. I*, 379; *Examen c. 1*, n. 3; *Const.* p. 6, c. 2, E.

³² *Examen c. 1*, n. 3; *Constit.* p. 6, c. 2, n. 7, G; p. 10. n. 5. Cf. *MI, Constit. II*, 204, annot. 8.

³³ Cfr. *Constit.* p. 4, c. 10, n. 5, D.

³⁴ *Constit.* p. 3, c. 1, n. 7.

³⁵ Cfr. *Constit.* p. 3, c. 1, n. 25.

³⁶ *Examen c. 4*, n. 44-45; *Reg. Summ.* (MI, Reg. p. 548). Cf. *Exh. 9 Conim.* n. 15. p. 108-109.

³⁷ Is 53, 13.

³⁸ Mt 11, 29.

³⁹ *Examen c. 4*, n. 2; *Constit.* p. 3, c. 1, n. 7, 25.

⁴⁰ Cfr. *Examen c. 4*, n. 2-3.

[42] Paupertas vero eorum qui vota scholasticorum fecerunt, ea est quod non possint illa bona nisi pauperibus distribuere, et nisi quando vult superior⁴¹. Interim non est necesse ut careant possessione. Retinent enim ut dent pauperibus; et possident, donec fiant professi⁴². Nam vult Societas ut, si contingat eum dimitti a Societate, non sit destitutus. Sic scholasticus potest tenere beneficia⁴³.

[43] Nihil autem potest possidere coadiutor formatus aut professus, neque in communi neque in particulari.

[44] Bona collegii sunt Societatis tantum; item bona domus probationis sunt totius Societatis⁴⁴ et gubernantur a Generali Praeposito. Unde particularis Provincialis aut Reetor nihil de illis potest statuere sine commissione Generalis. Rectores sunt tamen administratores, procuratores, gubernatores.

Principium religionis et virtutis, ut finem faciam, est paupertas.

§ III – CASTITAS

[45] De castitate brevissime, sed exactissime et sapientissime loquitur P. Ignatius; nempe quod puritatem angelorum imitari debeamus mente et corpore⁴⁵. P. Laynes in concione cum declararet quid esset castitas, castitas, inquit, est virtus et vis quaedam interior, qua fit ut quas habemus duas partes, mentem et carnem, ut, inquam, haec ne misceantnr. Igitur dum castigatur sensualitas ut non moveat mentem, castitas est. Volunt enim affectus carnis mentem corrumpere. Mens autem est capax Dei et gratiae divinae; unde, cum videt se impelli a carne, transferat se ad divina. Angeli non habent sensualitatem nec possunt habere aut moveri passionibus. Illi enim haec habent natura, nos gratia consequimur.

[46] Gradus castitatis isti sunt. Primus, si quis ita sollicitetur aut eius mens a passione eiusmodi, ut peccet venialiter, estque infirma castitas; quia non consentit, tamen nonnihil laeditur mens, ita ut defectetur; sed superatur per orationem, etc. Secundus, quando insurgunt passiones, sed non laedunt mentem. Tertius, quando ne insurgunt quidem, non oblata occasione. Quartus, quando nihil insurgit perturbationis etiamsi turpia legat, audiat, videat. Huc contendendum est.

[47] Praesidia ad castitatem comparandam, confirmandam et consummandam sunt: Primo, animadvertere debemus qua ex parte laboremus, fere enim nullus est qui non laboret aliquo naturae vitio; atque hoc videre etiam hac in re. 2°, an habeamus aliquam consuetudinem; cui renitendum est per exercitia spiritus et alia media, ut consequamur aliquam pacem et tranquillitatem in hac parte per continuam pugnam. Consulamus nostros confessarios hac in re et superiores. 3°, habeamus arma parata contra tentationes huius vitii. Neque enim pugnandum est contra eam passionem, ne ex nobis resistere videamur. Avertens igitur animum tuum a tali cogitatione, ad Christum, ad B. Virginem vel Angelum vel patronum converte, pete auxilium, et prorsus nihil cures, etiamsi te oppugnet. Si abit

⁴¹ Cfr. *Examen* c. 4, n. 2; *Constit.* p. 3, c. 1, n. 7, 25.

⁴² *Constit.* p. 4, c. 4, E; p. 6, c. 2, H.

⁴³ Cfr. *Examen* c. 4, n. 5.

⁴⁴ De hac sententia Natalis, saepe repetita, de Societate in communi ut subiecto proprietatis honorum, vide *Exh. 13 Conim.* n. 9, p. 142; *Exh. 10 Compl.* n. 190; *Dialog. II*, n. 78.

⁴⁵ *Constit.* p. 6, c. 1, n. 1.

passio, age gratias. Si perseverat, vehementem adhibe cogitationem circa passionem Christi, vel infernum, etc., quod te alias permovet. Deinde si nec hoc iuvat, adhibe aliquid quod affligat corpus, ad superiorem, et confitere illi, non in hoc genere tantum, sed in quavis alia perturbatione⁴⁶. Ita quidam volens simili de causa accedere P. Ignatium, mox ubi vidit Patrem, abiit tentatio. Summa. Utere illis locis Scripturae: «Non quod intrat in os coinquinat animam»⁴⁷; item: «Spiritualis homo omnia diiudicat»⁴⁸. Sic daemon fugit, et eius debilitantur tentationes, nec facile rursus audet accedere.

[48] Haec virtus est nobis necessaria ad iuvandum proximum. ad versandum cum hominibus, et extra confessionem et in confessione⁴⁹. Appositissimum videtur ut, quando egemus auxilio, invocemus Angelum custodem, et omnes angeles, ut nos iuvent ad sui imitationem hac in re. Constamus spiritu et corpore. Corpus non potest peccare et, nisi accedat spiritus, non est peccatum. Sed tamen male facit corpus, quod sollicitat et inclinat ad peccatum. Unde optimum est carni aliquid detrahere et eam affligere. Alius modus est, si compescamus mentem, dicentes illi: contemplare coelestia, considera spiritualia, virtutes, infernum, quo demergeris, si consentias. Optima igitur erit castitas, si utraque pars se contineat in officio. Mens tunc est foecunda, cum corpus non est foecundum.

§ IV - OBEDIENTIA

[49] Obedientia est id per quod derivatur gratia peculiaris Societatis in omnia membra. Unde, quem intelligebat P. Ignatius esse obedientiam, hunc dicebat esse bonum, et contra dicendum de inobediente. Ex obedientia sentitur magna consolatio et confortatio animi, etc. Quod optimum est in obedientia, id sequi debemus, nempe 3 potentiis obedire, potentia executiva, voluntate et intellectu. Atque illa est plena obedientia: quando videlicet exequimur, libenter facimus, et probamus sententiam superioris nostri.

[50] Nota hic principia 3 ad obedientiae instinctum. Primum capitur ex providentia Dei, secundum ex vocatione nostra, tertium ex praesentia Christi in superiore. Providentia Dei est qua Deus ad finem, per media quae disposuit, deducit creaturam suam. Et Deus in dispositione sua non fallitur.

Vocatio nostra, ut diximus, est a Deo; quia, praeterquam quod Ecclesia universalis et Pontifex approbaverit, etiam Spiritu ducebatur P. Ignatius, cui obtemperabat. Imo et in modo vocationis hoc declarari potest. Nam habuimus aliquem instinctum quo ducebamur in Societatem. Atque primum probas; ergo subiicis intellectum tuum illi vocationi. Deum vis sequi: hinc est 2^a pars obedientiae. 3° efficaciter petis: hinc executio. Igitur nunquam venisses ad Societatem nisi adhibuisses 3 partes obedientiae. Praetera cupis recipi in consortium huius gratiae, quia probas hoc institutum; demum vis exdqui; 3° exequeris. Ergo vocatione tua profiteris te velle 3 illas parte observare.

Tertium principium sumebatur ex praesentia Christi in superiore. Non enim obedis, ut homini; nam alioqui non est quod relinquantur parentes, et nihil est quod obedis. Ex vocatione habemus, obediendum Christo per medium. Nam vocat et mittit te in Societatem; ergo vult te per Societatem gubernari. Ergo obedis Deo in hoc homine; unde debes considerare Deum in hoc homine. Atque inde fiet ut nihil remittas in obedientia. Ex istis igitur principiis confirmatur ratio obedientiae nostrae.

⁴⁶ Haec similiter praesidia ad castitatem inveniuntur in *Exh. 13 Conim.* 11. 16, p. 145. De toto argumento castitatis cf. etiam *Exh. 10 Compl.* n. 194-202; *Dialog. II*, n. 83.

⁴⁷ Mt 15, 11.

⁴⁸ Cfr. 1 Cor. 2, 15.

⁴⁹ Cfr. *Exh. 13 Conim.* n. 15, p. 144.

[51] De obedientia intellectus aliquid dicamus. Quod possit intellectus obedire, patet in fide catholica. Nam intellectus potest persuaderi auctoritate Ecclesiae et fide, etiamsi non sit compertum. Si potest persuaderi intellectus, potest etiam obedire. Huius partis necessitas ex eo patet, quia vel laudo quod consulit superior vel vitupero. Si laudo, obedio; si improbo, non obedio superioris iudicio, sed meo, atque tunc obedis tibi. Ex quo patet quod intellectus semper obediat, si non Deo in superiore, saltem sibi ipsi et suo iudicio. Si vis vitare discordiam in mente, vitare inobedientiam intellectus, et consequeris pacem et tranquillitatem in anima. Debilitatur obedientia voluntatis, per inobedientiam intellectus.

[52] Caeca debet esse obedientia; quo venit per caecitatem intellectus. Comparatur haec caeca obedientia, quando nos ita comparamus ut dicamus nos non posse aut velle videre impedimenta, cum possemus infirmare. Quae caecitas aperit lumen intellectus nostri. Sicut in sublimi contemplatione fit, quando per abstractionem rerum humanarum ad Deum contemplandum elucet quaedam caligo; in qua caligine elucet lumen divinum, in quo videant Deum.

[53] In Societate non habemus eam obedientiam ut in aliquibus praeceptis obediamus tantum, sed in omnibus. Illa est enim perfectior obedientia et spectatur ex fine nostro, quo dignius id quod est melius. In omnibus igitur rebus obediendum; sed quae cadunt sub obedientiam, id est, quae non sunt peccata. Unde quidam dicebat Romae: «Si mihi diceret superior ut aperto ore tanquam fatuus irem ad forum toto die, libenter id susciperem». Non est necesse hic addere: «ubi non est peccatum»; nisi propter tentationes aliquorum.

Ut intelligas quae possint praecipii, nota multiplex esse impossibile. Impossibile dicitur...